9.11.2017
Oikeusministeri Antti Häkkänen

Eduskunnan kunta- ja terveysjaostolle

OIKEUSMINISTERI ANTTI HÄKKÄSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 106/2017 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2018

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan talousarvioesityksessä (HE 106/2017 vp) määrärahoja 941 milj. euroa, missä on lisäystä 24 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 13 milj. euroa pienempi kuin kuluvana vuonna. Vähennys johtuu mm. ICT-hankkeisiin tarkoitetun lisärahoituksen vähenemisestä, WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatusten arvioidusta siirtymisestä pääasiassa vuodelle 2019 sekä säästöjen kasvusta. Yksityiskohtainen kuvaus talousarvioesityksen määrärahamuutoksista on liitteenä olevassa oikeusministeriön 27.9.2017 kunta- ja terveysjaostolle toimittamassa asiantuntijalausunnossa.

Yhteenvetona katsomme, että hallinnonalan ensi vuoden taloudellinen tilanne on turvattu. Oikeusrekisterikeskuksen taloudellinen tilanne on kuitenkin haasteellinen, minkä ongelman pyrimme ratkaisemaan täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä.

Kunta- ja terveysjaoston antamien teemojen osalta totean seuraavaa.

Kehyskauden määrärahatilanne

Kehyskaudella hallinnonalan määrärahatilanteeseen vaikuttavat alenevasti erityisesti jäljellä olevat toimintamenoihin kohdistuvat määrärahaleikkaukset sekä ict-hankkeiden omarahoitusosuuksien rahoittaminen. Hallinnonalalle kohdistuvat nettosäästöt (toimintaedellytyksiin vaikuttavat määrärahamuutokset) kasvavat kehyskauden loppuun mennessä (v. 2021) noin 13 milj. euroa vuoden 2017 tasoon nähden.

Toimintamenoleikkauksiin sekä ict-hankkeiden rahoittamiseen on pyritty varautumaan usean vuoden ajan sekä toiminnan tehostamistoimenpiteillä että pitkäjänteisellä menokurilla. Useat oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimenpiteet on toteutettu. Tällä hetkellä näyttää siltä, että leikkauksista ja menopaineista huolimatta nykyinen henkilöstömäärä ja nykyisen perustoiminnan menotaso kyetään kehyskaudella ylläpitämään. Kuitenkin henkilöstön kuormittumisen osalta samoin kuin käsiteltäviksi tulevien asioiden laadun ja määrän muutosten sekä käsittelyaikojen pituuden kehittymisen osalta on tunnistettu riskejä. Valmistuttuaan ict-hankkeiden odotetaan tuovan huomattavia tuottavuushyötyjä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun voimavarat maasta poistamisen valvonnassa

Suomea velvoittava Frontex-asetus edellyttää, että kaikissa Frontexin (Euroopan raja- ja merivartiovirasto) yhteisissä maahanmuuttajien pakkopalautusoperaatioissa on jäsenvaltioista saatavilla koulutettuja valvojia. Riippumattoman valvojan osallistuminen on edellytyksenä Frontex -rahoitukselle ja sen lisäksi osallistuminen voi myös muuten helpottaa erityisesti vaikeiden palautustilanteiden onnistumista niin täytäntöönpanosta vastaavan poliisin kuin palautettavan henkilönkin kannalta.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulla (momentti 25.01.03) on direktiivistä (2008/115/EY) johtuva lakisääteinen velvollisuus valvoa ulkomaalaisten maasta poistamista.

Tällä hetkellä suuri osa Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista on kielteistä Maahanmuuttoviraston päätöstä seuraavassa muutoksenhakuprosessissa. Maasta poistamisten määrän voi siten ennakoida nousevan suureksi vuosien 2018 ja 2019 aikana, kun hallintotuomioistuimet ovat käsitelleet valitukset.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteuttaa kuluvana vuonna valvontaa kolmen henkilötyövuoden verran. Maasta poistamisten määrän arvioidun kasvun johdosta yhdenvertaisuusvaltuutetun voimavaratarpeeksi arvioidaan viisi henkilötyövuotta v. 2018. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle on TAE 2018:ssa varattu 100 000 euroa (1 htv) maasta poistamisen valvontaan. Tämän lisäksi valtuutetulla on v. 2018 käytössä 1 htv:n verran vuoden 2018 kesäkuun lopussa päättyvää EU-rahoitusta. Voimavaravajaus on siten 3 htv ja 300 000 euroa. Tämän johdosta oikeusministeriö on ehdottanut täydentävään 2018 talousarvioesitykseen 300 000 euron lisäystä talousarvioesitykseen verrattuna. Valtiovarainministeriö on 3.11.2017 täydentävää talousarvioesitystä koskevassa kannassa omalta osaltaan hyväksynyt tämän ehdotuksen. Tämä lisäys turvaisi yhdenvertaisuusvaltuutetun vuoden 2018 toiminnan ja talouden.

Hallintotuomioistuinten käsittelyaikojen lyhentäminen

OM:ssä on valmisteilla hallintotuomioistuimissa sovellettavan prosessilain kokonaisuudistus. Nykyistä täsmällisemmän ja hallintotuomioistuinten prosessinjohtoa korostavan sääntelyn arvioidaan tehostavan lainkäyttöä hallintotuomioistuimissa nykyisestä. Ehdotettu valituslupasääntely muutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen keventäisi korkeimman hallinto-oikeuden työmäärää niissä tapauksissa, joissa valituslupaa ei myönnetä. Korkeimman hallinto-oikeuden aseman vahvistaminen selkeämmin ennakkopäätöstuomioistuimeksi siirtäisi hallintolainkäytön painopistettä nykyistä enemmän hallinto-oikeuksiin. Pidemmällä tähtäimellä korkeimman hallinto-oikeuden antamat ennakkopäätökset ohjaisivat hallintoa ja oikeuskäytäntöä nykyistä laajemmin. Tämä vähentäisi tarvetta muutoksenhakuun. Kokonaisuutena ehdotukset nopeuttaisivat asioiden käsittelyä tai merkitsisivät kustannusten säästöä hallintotuomioistuimissa.

Hallituksen esitys on tarkoitus antaa kuluvalla syysistuntokaudella ja lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2019 aikana. Vuonna 2018 lisäresursseja on kohdennettu vakuutusoikeudelle sekä turvapaikka-asioiden käsittelyyn hallintotuomioistuimissa.

Ruuhkautuneet tuomioistuimet

1. Tuomioistuinten keskimääräisistä käsittelyajoista

Hovioikeuteen edenneiden rikosasioiden kokonaiskäsittelyaikaan kuuluvat esitutkinnassa, syyteharkinnassa, käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa asian käsittelyyn yhteensä kulunut aika. Siviiliasioissa kokonaiskäsittelyaika muodostuu käräjäoikeuskäsittelyn ja hovioikeuskäsittelyn yhteenlasketusta ajasta.

Kun otetaan huomioon, että hovioikeuteen saakka päätyvät asiat ovat tavanomaisesti monimutkaisempia, voidaan v. 2016 toteutunutta rikosasioiden 25 kuukauden ja siviiliasioiden 21 kuukauden keskimääräistä kokonaiskäsittelyaikaa pitää kohtuullisena.

Asiaryhmittäin asioiden luonne huomioon ottaen tuomioistuinten keskimääräiset käsittelyajat olivat v. 2016 pääosin aiempien vuosien tasolla ja suurimmalta osin kohtuulliset. Käräjäoikeuksien laajoissa riita-asioissa keskimääräinen käsittelyaika kasvoi ja oli 12,3 kuukautta, mikä johtui ensisijaisesti yhteen juttukokonaisuuteen (puukartellit) liittyneiden asioiden ratkaisuista. Vuonna 2018 tavoitteeksi asetettu 9,5 kuukauden käsittelyaikatavoite on realistinen, kun keskiarvoon ei vaikuta enää edellä mainittu juttukokonaisuus.

Hallinto-oikeuksien keskimääräinen käsittelyaika oli 8 kuukautta. Vaasan ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuksien käsittelyaika oli noin 3 kuukautta maan keskiarvoa pidempi.

Vakuutusoikeuden keskimääräinen käsittelyaika lyheni, mutta oli edelleen liian pitkä, 12,7 kuukautta. Vakuutusoikeuden resursseja on merkittävästi lisätty (+ 10 htv eli + 10 %) v. 2017 ja käsittelyajan odotetaan ruuhkan purkamisen jälkeen lyhentyvän v. 2018.

2. Kaikkein ruuhkautuneimmat tuomioistuimet

Merkittävin jutturuuhka on hallinto-oikeuksissa, joihin saapui lyhyessä ajassa huomattava määrä turvapaikkavalituksia. Käsittelyajat tulevat pitenemään jonkin verran ennen kuin vireillä olevien juttujen määrää saadaan vähennettyä. Turvapaikka-asioihin on lisätty henkilöstöä (+ 157 henkilötyövuotta v. 2018 verrattuna vuotta 2015 edeltävään tilanteeseen) ja käsittelyajan odotetaan lyhentyvän alle 6 kuukauden v. 2018.

Hallintoprosessilakia koskevan uudistuksen yhteydessä korkeimpaan hallinto-oikeuteen valittamista koskevia säännöksiä uudistetaan siten, että valitusluvan tarpeesta on tarkoitus tulla pääsääntö. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa kuluvalla syysistuntokaudella ja lain on tarkoitus tulla voimaan v. 2019. Uudistuksella pyritään siihen, että korkein hallinto-oikeus voi keskittyä oikeuskäytännön kannalta merkittävien päätösten tekemiseen ja samalla myös korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyaikojen voidaan olettaa lyhenevän.

Vuoden 2016 lopussa käräjäoikeuksissa oli 2 718 yli 12 kuukautta vireillä ollutta laajaa riita-asiaa. Vanhojen riita-asioiden määrä väheni noin 1 450 asialla vuoden 2015 tasosta.

Siviilioikeudellisia asioita oli vuoden 2017 kesäkuun lopussa vireillä yhteensä 130 000 asiaa, joista 5 600 (4 %) oli ollut vireillä yli 12 kuukautta. Isoimmista käräjäoikeuksista suurin vanhojen siviilioikeudellisten asioiden osuus oli Espoon käräjäoikeudessa (10 %), jossa käsittelyaikoja pidentää käräjäoikeuden arvion mukaan muun muassa se, että yksittäisellä asiamiehellä saattaa olla vireillä useita laajoja riita-asioita, joita voidaan käsitellä vain yksi kerrallaan.

Rikosoikeudellisia asioita oli koko maassa vuoden 2017 kesäkuun lopussa vireillä 22 000 asiaa, joista 4 000 (18 %) oli ollut vireillä yli 12 kuukautta. Helsingin käräjäoikeudessa yli vuoden vanhojen rikosoikeudellisten asioiden osuus (28 %) on muita suurempi. Rikosasioissa pitkä vireilläoloaika johtuu usein siitä, että tiedoksianto ei onnistu tai vastaajaa ei saavu istuntoon. Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan asianosaisten tavoitettavuusongelma on Helsingissä vaikeampi kuin muualla. Helsingin käräjäoikeudessa kirjallisesti käsiteltävien asioiden osuus on myös muita käräjäoikeuksia pienempi, ja laajojen juttukokonaisuuksien määrä on suurempi, millä on vaikutusta asioiden käsittelynopeuteen.

Follo-sovittelu

Follo-sovittelussa on kyse asiantuntija-avusteisesta tuomioistuinsovittelusta lapsiasioissa. Sovittelumenettelyssä käsiteltyjen asioiden lukumäärä on vuosittain kasvanut ja erityisesti lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien asioiden määrä sovittelussa on kasvanut. Vuonna 2010 ratkaistiin alle 200 sovittelussa ollutta asiaa. Vuonna 2016 sovitteluasioita oli 1870 asiaa, joista noin puolet oli lapsiasioita. Valtaosassa follo-asioista saavutettiin sovinto kokonaan tai osittain ja sovittelu lopetettiin tuloksettomana alle 10 prosentissa asioita. Vahvistetun sovinnon voidaan olettaa sitouttavan osapuolet ratkaisuun paremmin kuin tavanomaisessa oikeudenkäynnissä käräjäoikeuden antama tuomio.

Tietosuojavaltuutetun resurssit

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkaa 25.5.2018. Tietosuoja-asetus on suoraan EU:n jäsenvaltioita velvoittava ja siinä säädetään kansallisista valvontaviranomaisista ja niiden tehtävistä. Suomella tulee olla toukokuussa riittävät henkilöstö- ja tietotekniset valmiudet tietosuoja-asetuksessa säädettyjen valvontaviranomaisen velvoitteiden täyttämiseen.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulleiden asioiden määrä oli vuosituhannen alussa hieman yli 1 000 asiaa vuodessa. Tämän jälkeen asiamäärän kasvu on ollut jatkuvaa sääntelyn lisääntymisen sekä digitalisaatiokehityksen myötä. Viime vuonna vireille tulevia asioita oli yli 4 000. Toimiston henkilöstömäärä on pysynyt koko 2000-luvun ajan lähes samalla tasolla.

Tietosuoja-asetuksen oletetaan jopa kaksinkertaistavan nykyisen vireille tulevien asioiden määrän. Uusia tehtäviä ja asiaryhmiä ovat muun muassa kansainvälinen yhteistyö ja ylikansalliset valitukset, huomautukset ja varoitukset sekä hallinnolliset sakot, vakiosopimusten, sopimuslausekkeiden ja sääntöjen hyväksyminen, sertifiointielimien ja sertifiointien hallinnointi sekä tietoturvaloukkausilmoitusten vastaanotto ja toimenpiteet niiden johdosta.

TAE 2018:ssa on osoitettu tietosuojavaltuutetulle 525 000 euroa tietosuoja-asetuksesta aiheutuviin valvontatehtäviin. Lisäksi 80 000 euroa on myönnetty aikaisemmin kehyspäätöksessä. Määrärahalla kyetään käynnistämään tietosuoja-asetuksen edellyttämät tehtävät. Myöhemmin tarkentuvia lisämäärärahatarpeita liittyy kuitenkin vaadittaviin tietojärjestelmämuutoksiin, tietosuojadirektiivin toimenpanoon sekä mahdollisesti tiedustelulainsäädännön toimeenpanoon.

Oikeusrekisterikeskuksen taloudellinen tilanne

Oikeusrekisterikeskuksen (momentti 25.01.05) määrärahatilanne on ollut useita vuosia kireä. Viranomaispalveluiden tietojärjestelmien ylläpidon ja kehittämisen ja samalla myös rahoituksen haasteina ovat olleet useat muutokset lainsäädännössä sekä lisäksi muutokset muiden hallinnonalojen viranomaisten tietojärjestelmissä. Samalla kun Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmiin on toteutettu nopealla aikataululla useita toimintaa ylläpitäviä välttämättömiä muutoksia, ovat tietojärjestelmien perustoiminnallisuudet päässeet monilta osin vanhentumaan ja rapautumaan.

Oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat 25.10.2016 sopineet yhteistyöpöytäkirjassa eORK-tietojärjestelmähankkeesta Oikeusrekisterikeskuksen perintäjärjestelmä Rajsan ajantasaistamiseksi ja sähköisen asioinnin lisäämiseksi muiden viranomaisten kanssa. Hankkeen kehittämiskustannuksiksi vuosina 2017–2019 arvioidaan 4,525 milj. euroa, josta valtiovarainministeriön hallinnonalan momentilta 28.70.20 rahoitettaisiin 3,625 milj. euroa ja loput 0,9 milj. euroa rahoitettaisiin oikeusministeriön hallinnonalan

kehysten puitteissa. Vuoden 2018 talousarvioesityksessä ehdotetaan hankkeen toteuttamiseksi Oikeusrekisterikeskukselle 1,88 miljoonan euron (TA 2017 0,85 milj. euroa) määrärahasiirtoa valtiovarainministeriön hallinnonalan momentilta 28.70.20 sekä vuoden 2017 talousarvion suuruista 150 000 euron siirtoa oikeusministeriön hallinnonalan toimintamenomomenteilta.

Oikeusministeriö on auditoinut Oikeusrekisterikeskuksen suunnittelujärjestelmän, kirjanpitoyksikkötehtävät ja määrärahahaasteet sekä valmistellut Oikeusrekisterikeskuksen talouden vakauttamissuunnitelman. Niiden johtopäätös on, että Oikeusrekisterikeskuksen taloudellisen tilanteen korjaaminen edellyttää eORK- hankkeen lisäksi lisärahoitusta viranomaistoiminnan tietojärjestelmien ylläpito- ja pienkehittämistehtäviin, sillä tietojärjestelmien laajuuden ja monimutkaisuuden lisääntyessä ylläpito- ja pienkehittämismenot kohoavat. Vuosittaisella 400 000 euron lisärahoituksella ORK pystyisi pitämään vuosittaisen siirtyvän määrärahatasonsa 500 000 euron tasolla, mikäli EU- tai kotimaisesta lainsäädännöstä ei synny odottamattomia menopaineita ja mikäli hallinnonalan sisällä hoidetaan omien isojen hankkeiden aiheuttamat muutostarpeet erillisellä rahoituksella.

Vakauttamissuunnitelman mukaisesti oikeusministeriö on ehdottanut täydentävään 2018 talousarvioesitykseen, että Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien ylläpito- ja pienkehittämismenoihin osoitettaisiin 400 000 euron lisärahoitus, josta 200 000 euroa siirtona oikeusministeriön hallinnonalan toimintamenomomenteilta kehyksen puitteissa ja 200 000 euroa kehyksen ylittävänä lisämäärärahana. Lisäksi oikeusministeriö on ehdottanut 72 000 euron lisäystä hallituksen esityksessä alkoholilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp) ehdotetun seuraamusmaksun täytäntöönpanosta Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuviin tietojärjestelmämenoihin. Valtiovarainministeriö on 3.11.2017 täydentävää talousarvioesitystä koskevassa kannassa omalta osaltaan hyväksynyt nämä ehdotukset. Nämä lisäykset turvaisivat Oikeusrekisterikeskuksen vuoden 2018 toiminnan ja talouden edellyttäen, että Oikeusrekisterikeskuksen ulkopuolelta mahdollisesti tuleviin uusiin menopaineisiin saadaan tarvittava lisärahoitus.

Syyttäjälaitoksen perusrahoitus

Syyttäjälaitoksen perusrahoitus vuodelle 2018 on kohtuullinen ja syyttäjälaitos pystyy pitämään nykyisen henkilöstömääränsä (44,2 milj. euroa ja 523 henkilötyövuotta). Siirtyvien määrärahojen osuus on tällä hetkellä suhteellisen suuri. Siirtyvillä määrärahoilla katetaan AIPAsta aiheutuva omakustannusosuus, jonka jälkeen siirtyvien määrärahojen osuus palautuu normaaliin noin 8 prosentin tavoitetasoon.

Syyttäjälaitoksen juttumäärässä ei ole odotettavissa kasvua, mutta asioiden vaativuus on kasvanut voimakkaasti. Tämä näkyy erityisesti pitkäkestoisten eli yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrän kasvuna yli 10 prosentilla, mitä voidaan pitää oikeusturvariskinä. Lisäksi syyttäjälaitokselle on tullut uusia tehtäviä, kuten eurooppalainen tutkintamääräys. Syyttäjälaitoksen resursseja on vahvistettu 0,4 milj. euron lisärahoituksella terroristisen rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi.

Syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksesta, tietojärjestelmähankkeista, oikeusprosessien keventämishankkeesta ja sakkomenettelylain muutoksesta on odotettavissa toiminnallisia hyötyjä ja kustannussäästöjä, jotka realisoituvat vasta tulevina vuosina ja jolloin hankkeiden arvioidut vaikutukset tarkentuvat.

Mainituilla uudistuksilla ei kyetä täysin turvaamaan syyttäjälaitoksen toimintaedellytyksiä jatkossa. Alustavasti on päätetty, että syyttäjälaitoksen perusrahoitustarpeesta laaditaan arvio, jossa huomioidaan juttukannassa tapahtuneet muutokset ja toteutettavat uudistukset.

Rikosuhripäivystys ja rikosuhrimaksu

Rikosuhripäivystys (RIKU) on oikeusministeriön myöntämän valtionavustuksen turvin toiminut vuoden 2016 alusta uhridirektiivin mukaisten yleisten uhrien tukipalvelujen tuottajana. Viime vuosi oli voimakkaan kasvun vuosi: asiakaskontaktien määrä nousi ennätystasolle ja tukisuhteiden määrä kasvoi 38 %.

Vuoden 2018 valtionavustuksen tarpeeksi on arvioitu 4 miljoonaa euroa (v. 2017: 3,7 M€). Palveluissa panostetaan tukipalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden vahvistamiseen ja jatketaan ruotsinkielisten palveluiden kehittämistä. Yksi uusi palvelupiste avataan lähiaikoina (Maarianhamina). Toiminnassa varaudutaan syksyllä 2018 voimaan saatettavan terrorismidirektiivin edellyttämään uhrien auttamiseen. Oikeusministeriö valmistelee uhrien yleisten tukipalveluiden tuottamisen antamista RIKUlle kymmeneksi vuodeksi ns. SGEI-palveluvelvoitteena, johon myös yhdenvertaisuuden turvaaminen keskeisesti liittyy.

Tukipalveluiden valtionrahoituksen vahvistamiseen kytkeytyy joulukuussa 2016 käyttöön otettu rikosuhrimaksu. Koska tuotot kertyvät viiveellä, maksujen tuottoarvioita, 4,5 miljoonaa euroa, ei vielä tänä vuonna tavoiteta. Muutoin vaikuttaa siltä, että rikosuhrimaksun käyttöönotto on sujunut odotetusti.

Pelson vankila

Pelson vankilassa sisäilmaongelmien vuoksi käytöstä poistettujen korvaavien väistötilojen hankinta on Senaatti-kiinteistöillä käynnissä. Rakennustöiden on määrä alkaa marraskuussa 2017, jolloin väliaikaiset tilat olisivat käytössä kesäkuussa 2018.

Oikeusministeriö on antanut toimeksiannon Rikosseuraamuslaitokselle tehdä suunnitelma Pohjois-Suomen suljettujen vankipaikkojen pysyvästä ratkaisusta 30.10.2017 mennessä. Toimeksiantoa on jatkettu 15.1.2018 saakka, jotta ratkaisuvaihtoehtojen henkilöstö- ja sidosryhmävaikutukset voitaisiin arvioida riittävän tarkasti.

25.9.2017 LIITE
Oikeusministeriö
Talousjohtaja Tapio Laamanen

Eduskunnan kunta- ja terveysjaostolle

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 106/2017 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2018

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 941 milj. euroa, missä on lisäystä 24 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 13 milj. euroa pienempi kuin kuluvana vuonna. Vähennys johtuu mm. ICT-hankkeisiin tarkoitetun lisärahoituksen vähenemisestä, WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatusten arvioidusta siirtymisestä pääasiassa vuodelle 2019 sekä säästöjen kasvusta. Yksityiskohtainen erittely määrärahamuutoksista on tämän lausunnon lopussa.

Oikeusministeriön hallinnonalan kuluvan ja myös ensi vuoden taloudellinen tilanne on turvattu. Oikeusrekisterikeskuksen tilanne on kuitenkin haasteellinen. Oikeusrekisterikeskuksen toiminnan auditointi saatiin valmiiksi kuluvan vuoden keväällä ja parhaillaan selvitetään yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa toimenpiteitä Oikeusrekisterikeskuksen talouden vakauttamiseksi ja tietojärjestelmien kunnossapitämiseksi. Osaltaan Oikeusrekisterikeskuksen tilannetta parantaa käynnissä oleva tietojärjestelmähanke (eORK), jonka kustannusarvio on 4 525 000 euroa, josta valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämismomentilta 28.70.20 rahoitetaan 3 625 000 euroa (850 000 euroa v. 2017, 1 880 000 euroa v. 2018 ja 895 000 euroa v. 2019).

Oikeusturvaa kehitetään oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektoreiden keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa. Toimenpiteillä osaltaan turvataan myös oikeuslaitoksen vakaa taloudellinen tilanne säästöjen kasvusta ja ICT-hankkeiden merkittävistä omarahoitusosuuksista huolimatta.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 103/2017 vp) laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Vuonna 2018 sakkomenettelyn (rangaistusmääräysten) käyttöalan laajentamista koskevat määrärahavähennykset ovat tuomioistuimissa 1,75 milj. euroa ja syyttäjälaitoksessa 0,4 milj. euroa.

Tuomioistuimissa merkittävin jutturuuhka on hallinto-oikeuksissa, joihin saapui lyhyessä ajassa huomattava määrä turvapaikkavalituksia. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ehdotetaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle 3,09 milj. euroa (lisäystä 890 000 euroa) ja hallinto-oikeuksille 10,1 milj. euroa (lisäystä 1,58 milj. euroa). Lisärahoituksen tavoitteena on purkaa turvapaikanhakijoiden valituksia koskeva ruuhka. Turvapaikkapäätöksiä koskevien valitusten keskimääräiset käsittelyajat ovat tällä hetkellä 3 kuukautta korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mutta hallinto-oikeuksissa käsittelyajat ovat 8 kuukautta. Hallinto-

oikeuksissa turvapaikka-asioihin on lisätty henkilöstöä ja keskimääräisen käsittelyajan odotetaan lyhentyvän alle 6 kuukauden vuonna 2018.

Rikollisuuden torjunnassa vaikuttavuustavoitteena on, että rikosvastuu toteutuu tehokkaasti, rikollisuus ja sen haitat vähenevät, ja että turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Syyttäjälaitoksen organisaatiorakenne uudistetaan. Tavoitteena on uuden lain voimaantulo v. 2018. Syyttäjälaitoksen toimintamahdollisuuksia parannetaan 0,4 miljoonan euron lisärahoituksella terroristisen rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseen ja vankilaverkoston ylläpitoon tarkoitettu tasomuutos kasvaa 5,1 miljoonalla eurolla kuluvan vuoden 3,7 miljoonan euron tasosta.

Vantaan vankilassa alkoi elokuussa 2016 vuoden kestävä pilottiprojekti väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi. Arvion mukaan Suomen vankiloissa on henkilöitä, jotka pystyisivät organisoimaan tai toteuttamaan terroriteon. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan 378 000 euron lisärahoitusta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisyyn vankiloissa. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos suuntaisi nykyistä rahoitusta 662 000 euroa tähän tarkoitukseen. Tällä yhteensä 1,04 miljoonan euron rahoituksella Vantaan vankilassa kehitetty toiminta pystyttäisiin vakinaistamaan ja laajentamaan muihin vankiloihin.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 102/2017 vp) laiksi talous- ja velkaneuvonnasta. Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät on tarkoitus siirtää aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin oikeusaputoimistojen yhteyteen vuonna 2019. Tämän arvioidaan tehostavan toimintaa, kun palvelun ohjaus ja kehittäminen ovat yhdessä organisaatiossa. Tehokkaasti toimivien talous- ja velkaneuvontapalveluiden arvioidaan vähentävän syrjäytymisestä yhteiskunnalle aiheutuvia menoja. Ensi vuonna on tarkoitus valmistella talous- ja velkaneuvonnan tehtävien siirtoa oikeusaputoimistoihin, mihin ehdotetaan 4 milj. euroa. Tällä hetkellä talous- ja velkaneuvonnassa ei ole valtakunnallisia sähköisen asioinnin järjestelmiä. Oikeusministeriön tavoitteena on, että sähköisen asiointiportaalin ja asianhallintajärjestelmän kehittäminen tehtäisiin pääasiallisesti vuoden 2018 aikana.

Oikeusministeriö jatkaa ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn ja ylivelkaantuneiden asemaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä. Erityisesti jatketaan pikaluottosääntelyn kehittämistä ja tehdään yrittäjien toista mahdollisuutta koskeva kansainvälinen vertailu. Oikeusministeriö arvioi positiivista luottotietoa koskevan sääntelytarpeen. Tämän valmistelun tehokkaaksi turvaamiseksi sekä lisäksi muuhun lainvalmistelutyöhön ja valtiosääntöasiantuntemuksen vahvistamiseen lainvalmisteluhankkeissa ehdotetaan oikeusministeriölle 160 000 euron (2 htv) lisävoimavaroja.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkaa 25.5.2018. Tietosuoja-asetus on suoraan EU:n jäsenvaltioita velvoittava. Suomella tulee olla toukokuussa 2018 riittävät henkilöstö- ja tietotekniset valmiudet tietosuoja-asetuksessa säädettyjen valvontaviranomaisen velvoitteiden täyttämiseen. Tietosuojavaltuutetun toimistolle ehdotetaan 525 000 euron lisäystä EU:n tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotehtäviin.

TAE 2018:n muutokset verrattuna vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon

Määrärahamuutokset ovat 1 000 euroina	
Virastoja koskevat yleiset säästövelvoitteet	
- toimintamenosäästö (hallitusohjelma 2015)	-2 500
- toimintamenojen tuottavuussäästö	-3 593
- palkkaliukumasäästö	-124
- vuokrien indeksikorotus	308
- vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-231
- hankinnasta maksuun -säästö (hallitusohjelma 2015)	-625
Kilpailukykyratkaisu lomarahojen, sairausvak.maksujen, työnantajan eläkemaksun alentaminen, työajan pident.	-1 785
Merkittävät tietojärjestelmähankkeet	
- ICT-hankkeet (AIPA, HAIPA, Roti, URA, Valtavirtaistaminen, eORK)	-8 286
- Aineistopankkihankkeen (AIPA) istuntosali-infra	1 000
Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	-7 000
Oikeusministeriö:	
- lainvalmistelun voimavarojen vahvistaminen	160
Oikeusministeriön yhteydessä toimivat eräät virastot:	
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta	100
- tietosuojavaltuutetun toimisto; tietosuoja-asetuksen täytäntöönpano	525
Oikeusrekisterikeskus:	
- WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely	-50
- Oikeusrekisterikeskuksen menot (kertaluonteinen v. 2017 rahoitus)	-500
- tietosuojadirektiivi ja -asetus	200
- maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen	130
Avustukset:	
- Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen	130
- lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentille 33.03.04)	-78
Tuomioistuimet:	
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva	2 470
- rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-1 750
- eurooppalaisen patenttijärjestelmän jäsenmaksu	200
Oikeusapu:	
- talous- ja velkaneuvonta	4 000
- turvapaikanhakijoiden oikeusturva (oikeusaputoimistot + 432 000 euroa, yksityiset oikeusavustajat -1 000 000 euroa)	-568
- yleisen edunvalvonnan bruttobudjetointi	312
Syyttäjälaitos:	
- rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-400
- terrorismirikosten torjuminen ja rikosvastuun toteuttaminen	400
Rikosseuraamuslaitos	
- tasomuutos	5 130
- väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisy vankiloissa	378

- vankien terveydenhuollon hallinnonalasiirron tarkentuminen (siirto momentille 33.01.06)	-240
Vaalimenot	36 657
Muut muutokset	
- hallinnonalan sisäiset siirrot Oikeusrekisterikeskukselle, yhdenvert.valtuutetulle ja saamelaiskäräjille	-320
- kirjanpidon keskittäminen (hallitusohjelma 2015)	-250
- arvonlisäveromenot; Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	197
- säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	32
- valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-9
- muu muutos	-24
Yhteensä	**23 996**